

N:o 193.

Af Herr E. W. Wretling: Om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser i fråga om examensväsendet vid universiteten i Upsala och Lund samt vid Karolinska institutet.

Sedan lång tid tillbaka hafva sports mer eller mindre spridda röster, hvilka förmenat, att förhållandena vid våra universitet icke vore sådana de borde vara. Man har förmenat, att hvarken undervisnings- eller examenssättet vore tidsenligt, d. v. s. att de icke stode i öfverensstämmelse hvarken med den utveckling, som elementarläroverken på senare tid erhållit, ej heller med vår tids rättmätiga kraf på en praktisk anläggning, så att arbetstider och arbetskrafter på bästa sätt användas. Man har förmenat, att det var i *sjelfva ordningen* vid universiteten, man hade att söka grunden dertill, att de akademiska studierna i vårt land enligt regel kräfdes längre tid än i de flesta andra länder, utan att man därför kunde påstå, att lärdomen eller embetsmannadugligheten vore större hos dem, hvilka utginge från våra universitet än hos dem, hvilka utginge från dylika i utlandet. Ja, man har till och med vågat att i *sjelfva undervisningssättet och ordningen* vid våra universitet söka grunden dertill, att mången student, som kommit dit med goda förkunskaper och god förmåga, likväl misslyckats i sina akademiska studier, så till vida att dessa icke ledt till något praktiskt resultat, eller att, om än så skett, dertill åtgått en orimligt lång tid. Dessa förut mera spridda röster hafva på senare år blifvit allt mera talrika, och de hafva hörts icke blott från dem, som idka eller idkat akademiska studier, utan äfven från de akademiska lärarnes egna led.

Sålunda inlemnade Herr Professor *P. T. Cleve* sistlidne December månad till filosofiska fakulteten i Upsala en skrifvelse rörande undervisnings- och studiesättet inom nämnda fakultet, hvilken skrifvelse här bifogas.

På denna skrifvelse afgaf dock filosofiska fakulteten förliden månad det svar, att densamma hade en allt för omfattande innebörd för att kunna till någon fakultetens åtgärd föranleda. Att de i Professor Cleves skrifvelse uttalade åsikter dock delas i hufvudsak äfven af de yngre akademiska lärarne, framgår deraf, att dessa vid ett sammanträde den 7 Februari detta år efter en längre diskussion om densamma, fattade följande resolutioner:

»Den offentliga undervisningen anordnas så, att den först och främst tillgodoser de studerandes behof för absolverande af de särskilda examina, och att undervisningen, åtminstone till de preliminära examina, erhåller nödigt sammanhang.

»Enskilda förhör, eller tentamina, till preliminära examina afskaffas och ersättas, dels af avslutande förhör öfver de föreläsningsvis genomgångna kurserna, dels af offentliga examina.

»Innehafvare af docentstipendium vare skyldig att utan särskild ersättning hvarje termin gifva minst en föreläsningskurs eller annan deremot svarande undervisning.

»Studenter, som inskrifvas i fakultet, erläggas i regeln en bestämd afgift, som går till en kassa, hvaraf utgifter för aflönande af lärare bestridas.

»Den, som anmält sig såsom deltagare i en undervisningskurs, vare skyldig att underkasta sig den kontroll, vederbörande kunna anse nödig.

»Student vare skyldig att vid slutet af hvarje läsår, på sätt vederbörande bestämma, redogöra för sina studier och framsteg; och vare han från universitetet skild, derest vederbörande icke finna denna redogörelse tillfredsställande.»

Man må nu tänka hvad man vill om de i dessa skrivelser uttalade åsikter och framlagda förslag, så visa de dock tydligt, att det nuvarande akademiska undervisnings- och studiesättet af många akademiska lärare anses otillfredsställande och olämpligt.

De anförda skrivelserna beröra väl närmast den filosofiska fakulteten; missförhållandena torde ock der vara mest påtagliga. Men känt är, att likartade klagomål höras äfven från de andra fakulteterna, åtminstone från studenternas sida.

Inom den medicinska fakulteten är — såsom välbekant — studietiden hos oss längre än i något annat kulturland. Huru än krafven i

olika länder vexla med hänsyn till de obligatoriska läkarestudierna, så kan man dock säga, att dessa allestädes kunna afslutas på sex år från studentexamen. Hos oss kräva dessa studier enligt regel 8 à 9 år, utan att man därför vågar säga, att våra läkare i praktisk duglighet stå framför *hvarje* annat lands. Orsaken kan då icke sökas i annat än: antingen att studierna ske på ett mindre praktiskt sätt, än som kunde vara fallet, eller ock att en mängd teoretiskt studium kräves, hvilket icke kan anses för den *praktiserande* läkaren nödigt. Man vet ock, att ofta den frågan bland vårt lands läkare framkastats, huru läkarestudierna hos oss skulle kunna förkortas. Men någon tillfredsställande lösning härå är knappt tänkbar, så länge våra tre medicinska högskolor arbeta fullkomligt oberoende af hvarandra utan annat samband, än det de kunna hafva genom gemensamma statuter och en gemensam kansler, hvarföre också vid hvarje af dessa högskolor en hvar lärare med ovilkorlig myndighet bestämmer sina examensfordringar utan samråd med lärarne vid de andra. Till följd häraf inträffar ock, att i vissa ämnen fordringarna vid de olika läroverken äro ganska olika för samma examen, ehuru denna examen medför för de examinerade lika rättigheter.

Denna olämpliga och orätta olikformighet förekommer visserligen äfven inom de tre andra fakulteterna vid Upsala och Lunds högskolor; men den uppstår dock lättast inom den fakultet, som representeras af *tre* olika högskolor. Någon hjälp deremot kan dock icke gerna åvägbringas under nuvarande förhållanden. Derfor behöfdes en fullständig ombildning af det akademiska tentamens- och examensväsendet.

Gå vi från de filosofiska och medicinska fakulteterna till den teologiska, så höres äfven derifrån den klagan, att den akademiska undervisningen (föreläsningarna) icke för studenterna medför önskvärd, praktisk nytta, och att studietiden är allt för lång i förhållande till de ekonomiska fördelar, hvilka bjudas den utgående prestkandidaten. Inom denna fakultet har ock, sedan den teologico-filosofiska examen blef obligatorisk, de studerandes antal på ett för kyrkan betänkligt sätt minskats, en minskning hvilken skulle blifvit ännu mera betydlig, i fall icke offentlig välgörenhet trädt emellan och genom Fjellstedtska skolan samt studenthem underlättat studievägen för de ynglingar, hvilka vilja beträda den teologiska banan.

Huruvida prestens duglighet för hans kall ökats genom de under det sista årtiondet betydligt stegrade examensfordringarna, lemnar jag derhän. Säkerligen äro tankarne derom delade.

Uppenbart är dock, att de existensvilkor, som erbjuda sig åt den från högskolan utgående mannen, böra stå i en bestämd proportion till

de uppoffringar i tid och penningar, hvilka studenten för uppnåendet af sitt mål har måst pålägga sig. Eger så icke rum, följer deraf, att den akademiskt bildade mannen icke kan med rimligt arbete eller under rimlig tid afbetala de skulder, hvilka han enligt regel måst för sin akademiska utbildning ådraga sig. Sålunda uppstår då ett literärt eller embetsmannaproletariat, hvilket för staten icke kan vara likgiltigt. Det är de växande fordringarna vid de akademiska examina, hvilka såsom sin alldeles naturnödvändiga följd medföra de växande fordringarna på embetsmännuens aflöningar. Om nu de senare icke alls motsvara de förra vid embetsmannabanans *början*, såsom kanske mest är fallet för teologen och juristen, så varder deraf den rätt naturliga och vanliga följden, att den *unge* embetsmannen äfven måste fortgå på skuldsättningens väg, till dess han med åren hinner fram till bättre aflönade tjänster, hvilka dock då, ehuru kanske lönerna i och för sig äro rätt betydliga, äfven visa sig för de genom ökade räntor och större familj uppkomna behofven otillräckliga.

Hvad slutligen den juridiska fakulteten angår, så höras rörande de inom densamma bedrifna studierna kanske mer än rörande någon annan, att dessa studier icke — i förhållande till sin längd — hafva nog stort praktiskt värde för den blifvande embetsmannen. Ja, man hör ju från personer, hvilka böra anses kompetente att döma härom, högljudt uttalas den klagan, att den nuvarande juridiska och administrativa embetsmannabildningen hos oss icke visat sig kunna bereda landet i allmänhet fullgoda embetsmän på dessa områden. Rörande detta tager jag mig friheten att hänvisa till den interpellation, hvilken f. Hofrättsrådet *O. H. Forssell* stälde till regeringen i Första Kammaren förliden riksdag. Denna interpellation (se Första Kammarens protokoll I. 6 sid. 3) började sålunda:

»Redan den 13 Mars 1874 tillsatte regeringen en komité, bestående af Herr Erkebiskopen och Prokanslern för Upsala universitet och åtskilliga professorer från de båda universiteten, bland dem en från hvardera af de båda juridiska fakulteterna. Denna komité hade i uppdrag att afgifva förslag till ändring i universitetsstatuterna och, i sammanhang dermed, i gällande examensstadgar. Komiténs betänkande aflämnades till Kongl. Maj:t den 12 Oktober 1874.»

Sedan interpellanten derefter utförligt utvecklat, i hvilka hänseenden han anser den nuvarande juridiska akademiska bildningen hos oss otillfredsställande, slutade han sålunda: »Min afsigt med denna interpellation är således den att, efter det nationen nu i mer än 10 år — jag ber att få förklara, att detta säges alldeles icke såsom någon anmärk-

ning mot den nuvarande ministèren — väntat på lösningen af komiténs af år 1874 uppgift, här få vördsamt framställa den frågan, huru vida regeringen är betänkt på att lösa denna viktiga reform i vår samhällsförfattning. Och jag tror, att detta vore så mycket mer nödigt och behöfligt, som den nuvarande lagberedningen på goda grunder föreslagit, bland annat, att den nuvarande lagliga bevisningsteorien skall afskaffas, så att åt domaren lemnas en fri bevispröfning. Men en sådan kräver dock helt andra domarekrafter än dem, som nu förefinnas; och en sådan reform kan icke genomföras förr än vi få en annan domarecorps.»

Det är dock icke endast med afseende på gällande *examensfordringar* och *studieplaner*, som våra högskolor torde förtjena en allvarlig granskning. Sjelfva *studiesättet* torde böra i icke mindre mån påaktas. Det är känt, att den sedan forna tider brukliga s. k. »akademiska friheten» öfverlemnar oinskränkt åt studentens eget godtfinnande, om och huruvida han vid högskolorna vill idka studier. Han kan åratals, ja decennier stå inskrifven såsom akademisk medborgare, utan att han behöfver använda en enda minut till studier. Endast studenten lemnar sina små afgifter till sin nation och icke förer något offentligt förargelseväckande lefverne, eger ingen myndighet vid universitetet något slags rättighet eller skyldighet att fråga efter, hvartill han använder sin tid. Och de målsmän eller anförvandter, hvilka ega en dylik rättighet och skyldighet, äro ofta så fjerran boende, att möjlighet för dem saknas — om annars förmåga finnes — till dylik kontroll. Då härtill kommer att, i synnerhet inom filosofiska fakulteten, många slags studiesätt kunna vara möjliga, om än icke lika lämpliga, och att studenten enligt regel endast hos kamraten kan begära någon vägledning för, huru han skall studera, får man icke förundra sig, att vid våra universitet alltid finnas icke få förlorade existenser under namn af »öfverliggare», hvilkas lif mer eller mindre varder förspildt för dem sjelfva och för samhället. Ehuru dylika personer alltid funnits vid våra universitet, saknar man dock äfven i de senaste akademiska statuterna af den 10 Januari 1876 hvarje försök att förekomma studentens förfall till ett lätjefullt lif eller till studier, som äro för lifvet, vetenskapen och hans egen framtid ofruktbara. Kurators- och inspektors-institutionen borde dock kunnat härtill lemna utväg, men de knapphändiga stadgandena derom (§§ 105—108) synas icke tyda på, att lagstiftarne för sådant syfte haft ens en tanke.

Vid våra tekniska och militära högskolor äro lärjungarne underkastade ett strängt reglementerad arbete. Det är derföre svårt fatta, hvarför så icke skulle kunna vara fallet äfven vid universitetet, åtminstone

för de preliminära examina. Man har — säkert icke utan skäl — framhållit, att ett sådant reglementerande i vår tid är mera påkalladt än förr. De forna gymnasierna med sin relativa frihet utgjorde nemligen ett slags öfvergång från det stränga skoltvånget till den akademiska friheten. Nu komma lärjungarne deremot direkt från skolbänken med dess ofta pedantiska tvång till den af alla slags band ohämmade akademiska friheten. Sådant kan icke gerna vara välbetänkt. Erfarenheten bevisar det också alltför ofta. Mången student, som nu förspiller ett eller flera år genom att »se sig om» här och der på föreläsningarna, genom att läsa litet här och litet der, skulle genast kommit in i allvarligt arbete, om han t. ex. vid hvarje termins början vore skyldig att skriftligen anmäla för sin nations kurator, hvilken examen han afsåge med sina studier och hvilka arbeten deraf han under terminen ämnade undångöra; om han då af kurator hänvisades till de kurser, kollegier eller föreläsningar, hvilka för hans afsedda studier vore lämpligast; om han vidare vid hvarje termins slut vore skyldig att till samme kurator skriftligen meddela, hvad han under terminen verkligen uträttat; om det derefter tillkom kurator att till nationens inspektor aflemna dessa uppgifter med de anmärkningar och upplysningar, hvar till han kunde anse sig befogad; och om inspektor slutligen vore pliktig, att, sedan han tagit kunskap om dessa handlingar, sätta sig i personlig beröring med sådana studenter, hvilka tycktes onyttigt eller på mindre lämpligt sätt använda sin tid vid akademien, för att gifva de råd och varningar, hvartill inspektor kunde finna sig befogad. Blevde dessa utan verkan, stode ju för inspektor alltid den möjligheten öppen att sätta sig i förbindelse med studentens anhöriga eller att vidtaga andra åtgärder, hvilka kunde synas lämpliga. Genom dylik ordning, hvilken icke gerna kunde sägas vara i strid med den studiefrihet, hvilken vid ett universitet måste finnas, skulle säkerligen mycket kunna uträttas. För dem, som vilja arbeta sig fram, skulle den vara en god handräckning. De åter, som icke vilja arbeta eller som sakna anlag för akademiska studier, skulle kunna i tid afvändas från en för dem olämplig lefnadsbana och vändas till annan verksamhet, innan alltför hög ålder eller ovana vid regelbundet arbete stängde vägen för dem, såsom nu icke sällan är fallet.

Slutligen må framhållas, att de ändringar i elementarundervisningen, hvilka vid en nu snart motsedd läroverksreform afses, omöjliggen kunna vara utan betydelse för de akademiska studierna och examina. Läroverkskomitéu har ju icke heller kunnat undgå att yttra sig äfven derom, ehuru detta icke egentligen ingick i hans uppdrag. För hvarje

sakkunnig är det ju också uppenbart, att elementarundervisningen är förfelad, ifall den icke kan tjena såsom en väl afpassad grund för de akademiska studier af ett eller annat slag, hvilka dervid kunna komma att anknytas. Det synes mig derföre uppenbart, att en ingripande läroverksreform icke kan eller bör genomföras, förr än man är *förvissad* om, att icke äfven i det akademiska studie- och examensväsendet kräfvast viktiga ändringar och — i så fall — har klart för sig, i hvad riktning dessa ändringar måste gå.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, tager jag mig friheten föreslå,

att Riksdagen behagade besluta en skrifvelse till regeringen med anhållan, att regeringen ville låta undersöka och utreda huruvida icke åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på studie- och examensväsendet kunna vara af nöden för Upsala och Lunds universitet samt för Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm, och att regeringen i så fall ville härom till nästkommande Riksdag framlägga förslag i sammanhang med det då väntade förslaget till elementarläroverkens ombildning.

Stockholm den 16 Mars 1886.

E. W. Wretlind.

*Bilaga till Motion N:o 193.***Till Filosofiska Fakulteten i Upsala.**

Under den temligen långa tid, jag varit anstald vid detta universitet såsom lärare och examinator, har hos mig mognat den öfvertygelsen, att så väl undervisningen som examinationssättet inom den filosofiska fakulteten icke äro så ordnade, att de kunna för fakultetens lärjungar medföra allt det gagn, som de borde, samt att följaktligen en reform är af behovet påkallad.

Detta blir tydligt, om man granskar en prelektionskatalog. Man skall då komma till insigt derom, att den offentliga undervisningen inom fakultetens begge sektioner saknar allt organiskt sammanhang eller, med andra ord, är planlös. Hvarje vetenskap föreläses visserligen, men utan hänsyn till de öfriga. En del ämnen föredragas efter en plan, andra efter en annan. Några föreläsare meddela mer elementära kurser, andra högre och speciella, hvilka, huru värdefulla och gagnande de än må vara för de få af fakultetens lärjungar, som skola utbildas till specialister och vetenskapsmän, dock äro för flertalet af fakultetens lärjungar onjutbara och gagnlösa. I några fall söker man tillgodose undervisningens kraf på så väl högre som lägre kurser, men med hvilken framgång lemnar jag osagdt, enär genom dylika anordningar kurserna måste på ett olämpligt sätt förlängas, så vida en föreläsare skall föredraga begge. I de fall att flere professorer föreläsa samma vetenskap, föredraga de visserligen olika delar deraf, men det torde vara tvifvelaktigt, om detta sker enligt en bestämd, för åhörarnes studier afpassad plan.

Visar prelektionskatalogen att den offentliga undervisningen saknar system, visar den ock derjemte, att den offentliga undervisningen icke står i något verkligt samband med fordringarne till de många olikartade examina, hvilka fakulteten eller delar deraf skola förrätta. Våra universitet äro i så fall olika utlandets, att de i högst väsentlig mån äro

examensanstalter, och de äro skyldiga att examinera efter en af regeringen faststald examensstadga. Af detta förhållande synes väl böra anses som gifvet, att undervisningen bör stå i samband med examinationen, eller att denna bör vara den naturliga afslutningen på studiekurserna. Dertill kommer att, med ytterst få undantag, fakultetens studenter studera till examina. I många ämnen äro föreläsningarna ingalunda så anlagda, att de kunna komma de studenter, som inskrifvits i fakulteten, till godo, trots det att studenterna aflagt mogenhetsexamen. Hvilket värde dessa föreläsningar i och för sig kunna hafva och huru gagnande de må vara för de högre studierna, äro de dock, såsom redan antydt, utan betydelse för fakultetens fleste lärjungar, hvilka behöfva undervisning i dessa ämnen. Säkert är i alla händelser, att, med nu rådande brist på praktisk anordning af den offentliga undervisningen, det blir för fakultetens lärjungar icke möjligt att genom den offentliga undervisningen tillägna sig de kunskaper, som de måste ega för att aflägga examen. Här af har följden blifvit den, att de fleste af fakultetens lärjungar måste begagna sig af den privata undervisningen. Den kostnadsfria akademiska undervisningen finnes till blott för ett mindre antal af fakultetens lärjungar och kan ej ens för dessa vara fullständig. Den är till följd här af för studenterna af ringa betydelse, i jemförelse med privatundervisningen. Utan tvifvel är detta ett missförhållande, som bör rättas. I samma mån den privata undervisningen tilltager, i samma mån kommer den offentliga att urarta till ett slags dekoration, med hvilken icke synnerligen mycket uträttas i förhållande till den tid och det arbete, den kostar föreläsarne. Den offentliga undervisningen i dess nuvarande form medför i många fall ett omätligt slöseri af andliga krafter, som, bättre använda, utan fråga skulle lemna lysande resultat för både forskning och undervisning.

Emedan den offentliga akademiska undervisningen icke erbjuder fakultetens lärjungar tillfälle att inhemta de mått af kunskaper, som erfordras för examina, är den således otillräcklig och bristfällig. Det torde också icke vara möjligt, att med blott nu tillgängliga lärarekrafter anordna undervisningen på sådant sätt, att den kan ställas i samband med de många olikartade examina, med hvilka fakulteten är betungad. En väl ordnad, fakultetens alla lärjungar gagnande undervisning kräfver nemligen med nödvändighet, att olika, efter fordringarne i de särskilda examina afpassade, kurser samtidigt och af olika lärare föreläsas. Då det emellertid icke är sannolikt, att man genom statsbidrag kan erhålla de medel, som erfordras för aflönande af ett större antal lärare, och i betraktande af sakens stora vikt för det stora flertalet studenter tvekar

jag icke att föreslå införandet af det system, som vid utlandets universitet är allmänt antaget, eller att studenterna sjelfva få bidra till undervisningens bekostande, ett system som utan tvifvel är berättigadt och medför stora fördelar. Emellertid torde det vara för våra förhållanden mest lämpligt att använda detta system i modifierad form, så att studenternas afgifter icke omedelbart öfverlemnas till lärarne, utan upptagas af räntekammaren och förvaltas till fonder, hvaraf aflöning till lärarne, som böra hafva fast lön, utgår. Äfven kunde befrielse från denna afgift beviljas de studenter, som kunna förete intyg på medelöshet och derjemte visat sig ega synnerligen lofvande anlag i någon eller några rigtningar. Genomförandet af detta system torde icke blifva synnerligen svårt, enär det blott gäller en omreglering af nu faktiskt bestående förhållanden. Faktum är nemligen, att den stora massan af studenter måste betala icke obetydliga summor för privat undervisning.

Fakultetens ordinarie professorer borde i regeln blifva befriade från undervisning till preliminära examina och till lägre betyg i filosofie kandidatexamen och således hafva värden om blott de högre studierna. Den lägre undervisningen till filos. kandidatexamen torde utan svårighet kunna meddelas samtidigt med undervisningen till fakultetens preliminära examina. Föreläsarne och lärarne böra i allmänhet åtnjuta så stor frihet som möjligt att på lämpliga tider och i passande ordningsföljd meddela sin undervisning. Man kunde därför söka utverka att antalet föreläsningar, som en professor skall hålla, i regeln bör vara t. ex. 100 under läsåret, men att han må, allt efter som omständigheterna göra sådant fördelaktigt, föreläsa en eller två timmar hvarje gång, alla helgfria dagar eller blott vissa, hela läsåret eller blott en del deraf. I många fall torde för den lägre undervisningen till preliminära examina ett hundra föreläsningar under läsåret vara alldeles för mycket för att meddela den kurs, som kan fordras till examen. I sådana fall borde det stå föreläsaren fritt, att på den tid, som icke nödvändigt erfordras för den lägre undervisningen, hålla ett mindre eller större antal föreläsningar öfver något speciellt ämne, som utgör en del af hans vetenskap. Samtliga professorer, som undervisa till och examinera i en viss examen, böra bilda en kommission, som under den äldstes ordförandeskap bestämmer, huru undervisningen bör anordnas. Undervisningen till olika examina bör anordnas på olika sätt. Till preliminära examina är det för studenterna utan fråga af största fördel, att undervisningen är obligatorisk. Den elementära undervisningen borde derjemte, för att vara rätt gagnande, åtföljas af repetitioner med frågor. I många ämnen vore en större utvidgning af seminarieundervisningen önskvärd, särskildt

i matematik, gamla språk, moderna språk m. fl., men det är ingalunda nödvändigt att professorerna betungas med detta slag af undervisning. Den kan nemligen lämpligast skötas af stipendiater, utländske språklärare o. s. v. Deremot vore det säkerligen mycket olämpligt att göra undervisningen obligatorisk för de studenter, som vinnlägga sig om grundliga och vetenskapliga studier i någon eller några vetenskaper.

Skulle en sådan organisation kunna genomföras, blefve, enligt min öfvertygelse, docentinstitutionen öfverflödig. Synnerligt gagn kan undervisningen icke påräkna af ett antal icke aflönade privatlärare, på hvilka fakulteten icke rimligtvis kan hafva några anspråk. Behöfvas biträden för vikariat, för ledande af öfningar på seminarier och institutioner o. s. v., kunna stipendiaterna därför tagas i anspråk, dock så, att stipendiatens åliggande i hvarje särskildt fall genom en instruktion bestämmes.

Examinationen, sådan den faktiskt eger rum, synes mig behäftad med stora brister och vara i flere afseenden olämplig. Såsom allmänt bekant, sker i de flesta fall examinandens egentliga pröfning icke offentligt, utan genom enskildt förhör, hemma hos eximinatorn, eller, såsom det kallas, genom tentamen. Studenten, som tror sig färdig eller kanske blott vill pröfva lyckan, begär på tid, som faller sig för honom lämplig, oftast under sjelfva föreläsningstiden, enskildt förhör af eximinatorn. Godkännes examinanden i det enskilda förhöret, kan han i regeln anse sig godkänd äfven i den offentliga examen, hvilken kan inträffa ett halft eller ett år efter tentamen, således så pass lång tid efteråt, att examinanden hunnit glömma bort sina kunskaper. Naturligtvis förlorar härigenom den offentliga examen helt och hållet sin egentliga karakter och nedsjunker till en tom formalitet, som utan skada kunde borttagas. Man kunde ju i stället tillåta examinanden att prestera fulltaliga tentamensintyg. Visserligen sker examen till den filosofiska graden på annat sätt, ty hvarje eximinator är skyldig att offentligen examinera på en bestämd honom anvisad tid. Men i regeln sker examen i hvarje ämne till kandidatexamen blott $\frac{1}{4}$ timme med hvarje examinand och i licentiatexamen $\frac{1}{2}$ timme. Jag frågar dock, om det är möjligt att på så kort tid anställa en allvarlig pröfning af examinandens kunskaper. Afser den offentliga examen en grundligare pröfning, kan jag icke förstå hvartill det tjenar, att först enskildt förhöra examinanden och således, för grundlighetens skull, examinera två gånger.

Ehuru statuten icke tala om tentamina i annat fall, än att eximinatorn vill enskildt förhöra en student, som anmält sig till examen, är det för våra universitet egendomliga bruket att tentera så fast inrotadt,

att en lärare, som icke vill underkasta sig detsamma, kan blifva utsatt för flere obehagligheter. Tentamina medföra, utom det att de i den form, i hvilken de faktiskt förekomma, äro olagliga eller icke kunna hafva någon laglig giltighet, olägenheter af många slag. De privata förhören kunna blifva föremål för mer eller mindre origtiga utläggningar af examinandan. Studenternas examina blifva faktiskt styckade i flere partier, hvilket icke är synnerligen nyttigt. För examinatorn äro tentamina en onödig och tung börda, som i längden måste slappa arbetskraften och döda det vetenskapliga intresset. Åtminstone till preliminära examina borde icke tentamina komma i fråga.

I alla afseenden mer fördelaktigt tyckes det vara, att examen sker offentligen och under de dertill i statuten anslagna fyra perioderna, samt på så sätt, att examinanderna pröfvas i blott ett ämne om dagen, eller sålunda, att examen kan utsträckas öfver hela examensperioden. Härför lägger § 136 i statuten intet hinder i vägen. Kunde för de olika examina anordnas kommissioner, borde man åt kommissionerna öfverlemna att anställa examina på bästa sätt. För min del inser jag icke ringaste fördel deraf, att examina förrättas af fakulteten i dess helhet. Enklare vore väl att, såsom jag föreslagit, införa kommissioner, i hvilka blott examinatorerna ingå.

För anställande af filosofie kandidatexamen under hela examensperioden äro skrifningarne till hindern. Huruvida dessa skriftliga prof kunna ådagalägga examinandens s. k. »mogenhet», synes mig mycket tvifvelaktigt. Ett muntligt förhör tyckes i de flesta fall kunna räcka till. Mig synas de utan skada kunna borttagas, ehuru väl det må vara examinatorerna tillåtet att fordra en skriftlig, mer vetenskaplig uppsats, öfversättningsprof, problemuträkning o. d. allt efter omständigheterna.

Mycket i sjelfva examensstadgan torde vara onödigt och otidsenligt, men härpå vill jag icke inlåta mig, emedan examensstadgan nyligen varit föremål för de akademiska myndigheternas granskning, och denna min skrifvelse uteslutande afser organisationsärenden.

De förhållanden, på hvilka jag i det föregående tagit mig friheten fästa fakultetens uppmärksamhet, äro af största vikt för fakultetens egen verksamhet och i synnerhet för den stora skaran af fakultetens alumner (f. n. 1026), hvilka vid ankomsten till universitetet, till följd af brist på planmessigt ordnad undervisning inom fakulteten, icke rätt veta huru de skola anlägga sina studier och därför förlora en dyrbar tid. Jag hoppas att fakulteten vill taga dessa viktiga ärenden under ompröfning och söka införa en undervisning, som motsvarar studenternas behof. Huruvida de förslag härtill, som jag ofvan framställt,

kunna vinna fakultetens bifall, känner jag icke. Möjligt är ju, att andra och bättre vägar för att nå målet kunna af fakulteten anvisas. Hufvudsaken är, att något göres för ordnandet af undervisnings- och examensförhållandena.

I förhoppning att åtminstone något eller några af de förslag, jag ofvan framställt, må vinna fakultetens erkännande, får jag här närmare formulera dem:

1. Fakultetens offentliga undervisning anordnas så, att den motsvarar fordringarne till de olika examina, som af fakulteten eller fraktioner deraf skola förrättas, och att undervisningen, åtminstone till de preliminära examina, erhåller nödigt sammanhang.

2. Ordinarie lärare och examinatore (professorer) till hvarje examen bilda en kommission, som eger fullständig frihet att anordna undervisningen så, att den motsvarar sitt ändamål. Samma kommissioner anställa äfven examina.

3. Undervisningen till preliminära examina göres obligatorisk och förenas, i de fall sådant är nödigt, med praktiska öfningar på institutioner och med seminarieöfningar. Dessa öfningar böra öfvervakas af examinerarna, men ledas af stipendiater, språklärare o. s. v.

4. Enskilda förhör, eller tentamina, till preliminära examina afskaffas och ersättas genom offentliga examina, som må utsträckas till en hel examensperiod.

5. Studenterna, som inskrivas i fakulteten, erläggas i regeln en bestämd afgift, som ingår till en kassa, hvaraf utgifter för aflönande af fast anställda lärare bestridas.

6. De paragrafer i statuten, som lägga hinder i vägen för denna organisations genomförande, böra förändras, nemligen:

§ 117. Alla helgfria dagar äro föreläsningdagar.

§ 118. Professor skall offentligen föreläsa 100 timmar under läsåret. I händelse ledning af praktiska öfningar är honom anförtrödd, eger kansleren bevilja honom en deremot svarande minskning i antalet af offentliga föreläsningstimmar.

§ 129 A. mom. 2 utgår, likaså ur mom. 3 och 4 hvad som har afseende på skriftliga prof till filosofie kandidatexamen.

§ 130 10 »inför vederbörande examenskommission».

§ 135 »vare ock pligtig» o. s. v. utgår.

Upsala den 20 November 1885.

P. T. Cleve.